

ΑΝ ΟΧΙ ΕΣΥ, ΠΟΙΟΣ;

Μια πρωτοβουλία της Ζωντανής Βιβλιοθήκης

ΑΝ ΟΧΙ ΕΣΥ, ΠΟΙΟΣ;

Πώς μπορείς να παρέμβεις όταν γίνεσαι μάρτυρας ρατσιστικών επιθέσεων.

Ένας συμμαθητής κάνει ένα ρατσιστικό αστείο.

Χρειάζεται να αντιδράσεις;

Προσβάλλουν μια μουσουλμάνα σε ένα μαγαζί.

Πρέπει να ασχοληθείς;

Ένα ομοφυλόφιλο ζευγάρι παρενοχλείται στο δρόμο.

Παρεμβαίνεις;

Οι ρατσιστικές προσβολές και η βία είναι πολύ διαδεδομένες σε όλη την Ευρώπη και πολύ έντονες πια στην Ελλάδα. Πολλοί άνθρωποι φοβούνται ή δεν ξέρουν πώς να αντιδράσουν όταν γίνονται μάρτυρες σε ένα ρατσιστικό συμβάν. Σε τέτοιες καταστάσεις, χρειάζεται από τους πολίτες **θάρρος** για να παρέμβουν (το λεγόμενο και *civil courage*). Το να υπερασπίζεσαι κάποιον ή κάποια που βρίσκεται σε ανάγκη, ενώ οι άλλοι σωπαίνουν δεν είναι εύκολο. Κι όμως είναι κάτι που μπορεί να συμβεί, όπως επίσης είναι κάτι που μπορεί να διδαχθεί. Το κείμενο αυτό παρέχει κάποιες προτάσεις για το πώς μπορούν οι πολίτες να δράσουν με θάρρος και μας δείχνει πώς με μερικά μικρά βήματα μπορούν να αλλάξουν πολλά.

1. Το να δείξεις θάρρος δεν απαιτεί να είσαι ήρωας.

Οι ρατσιστικές επιθέσεις συμβαίνουν σε όλη την Ευρώπη, ενώ τον τελευταίο καιρό στην Ελλάδα έχουν ενταθεί σημαντικά: άνθρωποι υφίστανται προσβολές και πέφτουν θύματα επιθέσεων λόγω του χρώματος του δέρματός τους, της διαφορετικής καταγωγής ή του θρησκευματός, του σεξουαλικού προσανατολισμού, της εμφάνισης ή ταυτότητας φύλου ή απλώς επειδή έχουν έναν διαφορετικό τρόπο ζωής από τους περισσότερους και τις περισσότερες από εμάς. Πολλοί άνθρωποι όταν βλέπουν μια ρατσιστική επίθεση, γρήγορα απομακρύνονται σαν να μη συμβαίνει τίποτα. Συχνά φοβούνται ή δεν ξέρουν πώς να αντιδράσουν. Ωστόσο η άγνοια στην πραγματικότητα ενισχύει το κλίμα της βίας. Σε τέτοιες καταστάσεις, χρειάζεται το θάρρος των πολιτών.

Μπορούμε να βοηθήσουμε! Μπορούμε να ξεπεράσουμε τους φόβους μας και να παρεμβαίνουμε όταν άλλοι και άλλες κινδυνεύουν.

Συχνά, μπερδεύουμε το θάρρος των πολιτών με τη γενναιότητα, «την ανδρεία» και τον ηρωισμό. Αλλά το να δρούμε με θάρρος συχνά ξεκινάει από καθημερινές καταστάσεις. Το να είσαι ενεργός πολίτης δε σημαίνει να «το παίζεις» ήρωας ή ηρωίδα, σημαίνει πως ακούς τη φωνή μέσα σου να σου λέει πως, κάτι που συμβαίνει δεν είναι σωστό και πρέπει κάτι να κάνεις γι' αυτό. Το κείμενο αυτό αφορά την ανάγκη του «**να κάνεις κάτι**». Δείχνει το γιατί χρειάζεται να παρεμβαίνουμε και πώς μπορούμε να εκπαιδευτούμε σε αυτό.

Αρχικά, περιγράφει πιθανούς τρόπους αντίδρασης, όταν κάποιος ή κάποια απειλείται ή δέχεται επίθεση λόγω εθνικότητας, γλώσσας, θρησκείας ή σεξουαλικού προσανατολισμού. Στη συνέχεια, δίνει μερικά πρακτικά παραδείγματα για το πώς να εκπαιδευτείς και να εξασκήσεις την ιδιότητα του/ης ενεργού πολίτη, προκειμένου να προετοιμαστείς για κάποιο πραγματικό περιστατικό. Τέλος, παρέχει μια λίστα με τα πιο σημαντικά βήματα που πρέπει να έχεις κατά νου όταν γίνεσαι μάρτυρας ενός ρατσιστικού επεισοδίου.

Θάρρος των πολιτών σημαίνει :

- *Να μην κοιτάς από την άλλη μεριά, αλλά να παρεμβαίνεις.*
- *Να εκφράζεις την γνώμη σου, όχι μόνο ιδιωτικά αλλά και δημόσια.*
- *Να υπερασπίζεσαι τις αρχές της δικαιοσύνης, της ισοτιμίας και της ηθικής.*
- *Να μιλάς σε περιπτώσεις όπου υπάρχει αδικία και ρατσιστική διάκριση αντί να περιμένεις από άλλους/άλλες να το κάνουν αντί για σένα.*

2. Το θάρρος των πολιτών στην πράξη

Υπάρχουν πολλοί και διαφορετικοί τρόποι να υπερασπιστείς ένα άτομο που απειλείται ή δέχεται επίθεση (λεκτική ή σωματική) λόγω του χρώματος, της εθνικότητας, της θρησκείας ή του σεξουαλικού του προσανατολισμού. Δεν υπάρχει κάποια συγκεκριμένη σωστή αντίδραση, επειδή κάθε κατάσταση μπορεί να διαφέρει ανάλογα με το μέρος, τον χρόνο και τους ανθρώπους που εμπλέκονται. Παρόλα αυτά, υπάρχουν κάποιες γενικές συμβουλές:

- **Να είσαι προετοιμασμένος/προετοιμασμένη.**

Φαντάσου μια κατάσταση στην οποία ένα άτομο απειλείται ή δέχεται επίθεση. Πως θα αισθανόσουν αν ήσουν στην θέση του/της; Τι θα ήθελες να κάνουν οι περαστικοί/περαστικές;

- **Αντέδρασε.**

Είναι σημαντικό, σε κάθε περίπτωση να κάνεις κάτι. Ποιος/ποια μπορεί να αντιδράσει αν όχι εσύ; Μην περιμένεις από άλλους/άλλες να αντιδράσουν αντί για εσένα, καθώς είναι πιθανό να σκέφτονται το ίδιο.

- **Μη χρησιμοποιείς βία.**

Μη χρησιμοποιείς σωματική βία ή όπλα. Υπάρχουν άλλοι καλύτεροι και πιο ασφαλείς τρόποι, όπως οι φωνές ή η χρήση μιας σφυρίχτρας, που μπορούν να αποσπάσουν την προσοχή του δράστη, να τον σταματήσουν για λίγο, ή να προκαλέσουν την αντίδραση και άλλων.

- **Μη θέτεις τον εαυτό σου σε κίνδυνο.**

Κανείς δεν έχει την απαίτηση να ρισκάρεις την υγεία σου ή τη σωματική σου ακεραιότητα. Σκέψου το ρίσκο που μπορείς και είσαι διατεθειμένος/διατεθειμένη να πάρεις, εάν κριθεί απαραίτητο.

Αν αποφασίσεις να αποτυπώσεις με κάποιο τρόπο το περιστατικό, κάνε το με όσο μεγαλύτερη ασφάλεια γίνεται για τον εαυτό σου και το θύμα, παίρνοντας τις απαραίτητες κατά περίπτωση προφυλάξεις. Μην εκθέσεις στη συνέχεια το θύμα μέσω της δημοσιοποίησης του υλικού αυτού και φρόντισε να προστατέψεις τα προσωπικά δεδομένα του με όλα τα μέσα.

Τα παρακάτω παραδείγματα απεικονίζουν συγκεκριμένες καταστάσεις κατά τις οποίες χρειάζεται θάρρος των πολιτών. Θα δεις τι μπορείς να κάνεις και γιατί είναι σημαντικό να παρεμβαίνεις.

Παράδειγμα 1° - ΡΑΤΣΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΣΗ ΣΤΟ ΜΕΤΡΟ

Είσαι σε συρμό του μετρό. Ξαφνικά βλέπεις πώς δύο νεαροί άνδρες αρχίζουν να βρίζουν και στη συνέχεια να σπρώχνουν μια γυναίκα με μελαμψό δέρμα. Όταν η γυναίκα τους ζητά να σταματήσουν, κανένας από τους/τις επιβάτες δεν αντιδρά.

- Τι μπορείς να κάνεις.

Σε αυτήν την περίπτωση, μια γρήγορη και αποφασιστική αντίδραση είναι απαραίτητη. Αυτή η γυναίκα χρειάζεται βοήθεια, επειδή κινδυνεύει. Υπάρχουν μερικά απλά πράγματα που μπορείς να κάνεις ακόμα και αν είσαι φοβισμένος/φοβισμένη ή αισθάνεσαι αβοήθητος/αβοήθητη.

- Ενημέρωσε τον/την οδηγό του συρμού, μέσω του μηχανισμού ενδοεπικοινωνίας (υπάρχουν ειδικοί τέτοιοι μηχανισμοί σε όλα τα βαγόνια. Την επόμενη φορά που θα βρεθείς στο μετρό, αναζήτησέ τους) , είτε το προσωπικό ασφάλειας. Αν έχεις κινητό τηλέφωνο, κάλεσε ο/η ίδιος/ίδα την αστυνομία (βεβαιώσου ότι έχεις στη λίστα των επαφών σου τους απαραίτητους αριθμούς).
- Ζήτησε από τους δράστες να σταματήσουν να παρενοχλούν τη γυναίκα - χωρίς επιθετικότητα, αλλά αποφασιστικά. Εάν ένα άτομο από τα παριστάμενα αντιδράσει, και άλλα άτομα είναι πιθανό να ακολουθήσουν. Όταν οι άνθρωποι αντιδρούν, οι δράστες καταλαβαίνουν ότι η πράξη τους συναντά την αποδοκιμασία αντί για την αδιαφορία ή ακόμη και την σιωπηλή υποστήριξη.
- Διατήρησε οπτική επαφή με τη γυναίκα και διαβεβαίωσέ την ότι θα τη βοηθήσεις.
- Μίλησε στους/τις άλλους/άλλες επιβάτες και ζήτησέ τους να βοηθήσουν κι αυτοί/αυτές τη γυναίκα. Είναι σημαντικό να απευθυνθείς σε τρίτους άμεσα και προσωπικά, έτσι είναι πολύ πιο πιθανό να βοηθήσουν (Κύριε εσείς, με το μπλε παλτό ...).
- Μην απευθυνθείς στους δράστες με αγένεια. Αυτό θα μπορούσε να αυξήσει το θυμό και την επιθετικότητά τους. Επιπλέον, οι άλλοι/άλλες επιβάτες μπορεί να νομίσουν ότι γνωρίζετε ο ένας τον άλλο και ότι έχετε μια προσωπική σύγκρουση.
- Μην προκαλέσεις τους δράστες και μην τους επιτρέψεις να σε προκαλέσουν. Μην καρφώνεις με το βλέμμα σου τους δράστες. Αυτό μπορεί να τους κάνει επιθετικούς και να κλιμακώσει αρνητικά την κατάσταση.
- Μπορείς να ζητήσεις από τον/την οδηγό να μπλοκάρει τις πόρτες μέχρι να φτάσει η αστυνομία.

- Αν οι δράστες φύγουν και τρέξουν μακριά, θα χρειαστούν λεπτομέρειες για την έρευνα της αστυνομίας. Δώσε στις αρχές μια περιγραφή της εμφάνισης των δραστών, του φύλου, της ηλικίας τους και άλλων αξιοσημείωτων χαρακτηριστικών τους. Επίσης, προσπάθησε να συγκρατήσεις στο νου σου την οδό διαφυγής τους.
- Μείνε μαζί με το θύμα μετά το τέλος του περιστατικού και φρόντισε να μεταβείτε στο προορισμό σας και εκείνο και εσύ με ασφάλεια.

Είναι εύκολο να φανταστεί κανείς πολλές παρόμοιες καταστάσεις. Είναι πολύ σημαντικό να αναλάβεις δράση σε κάθε περίπτωση. Η ενεργή παρέμβασή σου θα δείξει στους δράστες ότι η επίθεσή τους δεν περνάει απαρατήρητη, αλλά ότι υπάρχουν άνθρωποι που παρεμβαίνουν και τους ζητούν να λογοδοτήσουν. Η αδιαφορία θα ερμηνευθεί ως αποδοχή από τους δράστες, το κοινό και τα θύματα. Ένα μόνο βήμα μπορεί να αλλάξει την κατάσταση και να κάνει μια μεγάλη διαφορά για το θύμα.

Παράδειγμα 2° - Ρητορική μίσους στο μπαρ

Είσαι σε ένα μπαρ της γειτονιάς σου. Μια ομάδα στο διπλανό τραπέζι μιλά υποτιμητικά για τους γκέι. Όταν αρχίζουν να λένε ότι οι γκέι δεν είναι “πραγματικοί άντρες”, αλλά “σεξουαλικά διεστραμμένοι που σκορπίζουν παντού το AIDS”, μια δυσάρεστη σιωπή απλώνεται μέσα στο μπαρ.

- Τι μπορείς να κάνεις.

Ο στόχος της παρέμβασής σου είναι να αντιπαχθείς και να σταματήσεις τη ρητορική μίσους. Όσο το κάνεις αυτό, θα πρέπει να έχεις κατά νου τα εξής:

- Να εκφράσεις με σαφήνεια ότι τέτοιες δηλώσεις είναι ρατσιστικές και απαράδεκτες. Κάνε σαφές ότι δεν είσαι διατεθειμένος/η να ανεχθείς ανθρώπους που προκαλούν δημόσια το **μίσος εναντίον άλλων**.
- Μην εμπλακείς σε μια εκτεταμένη συνομιλία με την ομάδα, αλλά απευθύνσου σε άλλους ανθρώπους στο μπαρ, δηλώνοντάς τους ότι έχεις μια διαφορετική στάση πάνω στο θέμα αυτό.
- Σκέψου πώς θα εκφράσεις την άποψή σου. Μη φοβάσαι, αν αισθάνεσαι ότι μπορεί να σου λείπουν επιχειρήματα. Το να εκφράσεις την άποψή σου έχει περισσότερο σχέση με το να στείλεις ένα προσωπικό μήνυμα από το να θέσεις μια ουσιαστική βάση για επιχειρηματολογία. Για παράδειγμα, θα μπορούσες να πεις: «Θεωρώ αυτά τα σχόλια απαράδεκτα. Πιστεύω ότι όλοι οι άνθρωποι είναι ίσοι στην αξιοπρέπεια και στα δικαιώματα, και ότι αυτοί που προωθούν την προκατάληψη και το ρατσισμό διαιρούν την κοινωνία μας.» Αυτή είναι μια αυθεντική αντίδραση. Σπάει τη σιωπή και κάνει τους άλλους ανθρώπους στο μπαρ να σκεφτούν και να σε υποστηρίξουν, καθώς μπορεί να αισθάνονται εξίσου άβολα με την κατάσταση.
- Έχε συνεχώς υπόψη ότι η παρέμβαση σε μια τέτοια κρίσιμη κατάσταση δεν έχει σχέση και τόσο με την αλλαγή της στάσης του δράστη. Περισσότερο έχει σχέση με την απεύθυνση στη «σιωπηλή πλειοψηφία», που είναι οι άλλοι/άλλες πελάτες του μπαρ. Μια σαφής προσωπική τοποθέτηση έχει ως στόχο να αντιδράσει στα ρατσιστικά σχόλια με το να δηλώσει απερίφραστα τη δική σου γνώμη και να τονίσει την αξία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της αξιοπρέπειας. Επιπλέον, προστατεύεις τους ανθρώπους στο μπαρ που

μπορεί να αισθάνονται ότι επηρεάζονται ή/και απειλούνται από τις δηλώσεις των δραστών.

Τέλος: δείξε θάρρος, γιατί αν όχι εσύ, τότε ποιος;

“Το “Αν όχι εσύ ποιος” είναι μια πρωτοβουλία της “Ζωντανής Βιβλιοθήκης”.

Σας προτείνουμε να αναπαράξετε και να διαδώσετε αυτό το κείμενο.

Παρακαλούμε να αναφέρετε πάντα τις πηγές.

*Η απόδοση, επεξεργασία και προσαρμογή στα ελληνικά του "WHO, IF NOT YOU?"
(<http://www.unitedagainstracism.org/pages/info30.htm>)*

έγινε συλλογικά από τα μέλη της Ζωντανής Βιβλιοθήκης – Human Library Greece.

HUMAN LIBRARY.ORG